

**Міністерство культури та стратегічних комунікацій України
Київська державна академія декоративно-прикладного мистецтва
і дизайну імені Михайла Бойчука**

**Факультет декоративно-прикладного мистецтва
Кафедра художньої кераміки, дерева, скульптури і металу**

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Проректор з науково-педагогічної
діяльності**

Петрова І. В.
(підпис)

« 28 » серпня 2025 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ВК.03.02. ІСТОРІЯ ХУДОЖНЬОГО ДЕРЕВА ТА ДЕКОРАТИВНОЇ
СКУЛЬПТУРИ**

рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

галузь знань: 02 «Культура і мистецтво»

освітня програма: Пластичні мистецтва (художня кераміка, художній метал, художнє дерево і декоративна скульптура)

спеціальність: 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»

тип дисципліни: обов'язкова

мова викладання: українська

ПОГОДЖЕНО

Керівник групи забезпечення освітньо-професійної програми (для акредитованих ОПП та акредитованих спеціальностей)

АБО

Керівник проектної групи (для ліцензованих ОПП та ОПП, набір на які здійснюється вперше)

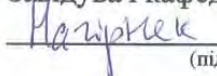

В. Химчук
(підпис, ініціали, прізвище)

РЕКОМЕНДОВАНО

Протокол засідання кафедри художньої кераміки, дерева, скульптури і металу

26.08.2025 № 1

Завідувач кафедри

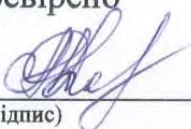

М. Ю. Назаренко
(підпис, ініціали, прізвище)

Робоча програма навчальної дисципліни «Історія художнього дерева та декоративної скульптури» для здобувачів вищої освіти за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти за спеціальністю 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація». КДАДПМД ім. М. Бойчука. 2025. 24 с.

Розробник: Хижинський В. В., доцент кафедри художньої кераміки, дерева, скульптури і металу.

Робочу програму перевірено

Декан факультету

(підпис)

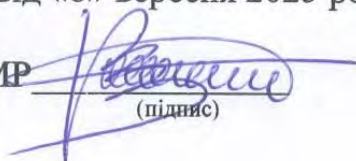
Дяченко А. В.
(ініціали, прізвище)

« 28 » серпня 2025 року

Робоча програма розглянута та схвалена на засіданні науково-методичної комісії факультету ДПМ

Протокол від «8» вересня 2025 року № 1

Голова НМР

(підпис)

Костюкова В. М.
(ініціали, прізвище)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 7	Галузь знань 02 «Культура і мистецтво»	Нормативна
Електронна адреса	Спеціальність: 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» Освітня програма: «Декоративно-прикладне мистецтво»	Рік підготовки
Модулів – 5		3-й
Змістових модулів – 5		Семестр
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)		5-6-й
Загальна кількість годин – 210		Лекції (години)
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,4 самостійної роботи студента – 2,4	рівень вищої освіти Перший (Бакалаврський)	70 год.
		Практичні, семінарські 32 год.
		Лабораторні 0 - год.
		Самостійна робота 108 год.
		Індивідуальні завдання: 0-год.
		Вид контролю: Диф. залік, екзамен

2. Мета та заплановані результати навчання

2.1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою курсу «Історія художнього дерева та декоративної скульптури» для здобувачів освіти ОПП «Пластичні мистецтва (Художня кераміка, Художній метал, Художнє дерево та декоративна скульптура)» є професійна підготовка майбутніх митців. Дисципліна спрямована на ознайомлення здобувачів освіти з історією розвитку художньої обробки дерева, скульптурного мистецтва, особливостями формування та характерними ознаками стилів і напрямків українського та світового мистецтва дерева і декоративної скульптури, а також із творчістю визначних художників цього напрямку.

Важливими аспектами є формування навичок збору і аналізу інформації з історико-культурних джерел та розвиток умінь застосовувати теоретичні знання у навчальному процесі й творчій діяльності.

Здобувачі освіти ознайомляться з історією розвитку мистецтва художнього дерева та декоративної скульптури, особливостями формування та характерними ознаками стилів і напрямків українського та світового мистецтва, творчістю визначних майстрів і їх значним внеском у галузь.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен:

- Знати основні етапи та тенденції розвитку українського і світового мистецтва художнього дерева та скульптури;
- Розуміти характерні ознаки мистецьких стилів і напрямків у художньому дереві та скульптурі;
- Усвідомлювати художні особливості виробів з дерева і скульптур різних історичних періодів і регіонів.

Здобувач має орієнтуватися в технологічних аспектах виготовлення виробів з дерева, знати техніки різьблення, інкрустації, патинування тощо, а також матеріали, які використовуються в цьому процесі. Крім того, важливо знати основні твори дерев'яного мистецтва та скульптури вивчених періодів і творчість провідних українських та світових митців, які зробили значний внесок у розвиток цього виду мистецтва.

2.2. Заплановані результати вивчення модулів навчальної дисципліни

Внаслідок вивчення модуля навчальної дисципліни здобувач освіти повинен бути здатним продемонструвати такі **програмні результати навчання:**

ПРН 5. Аналізувати та обробляти інформацію з різних джерел.

ПРН 8. Аналізувати, стилізувати, інтерпретувати та трансформувати об'єкти (як джерела творчого натхнення) для розроблення композиційних рішень; аналізувати принципи морфології об'єктів живої природи, культурномистецької спадщини і застосовувати результати аналізу при формуванні концепції твору та побудові художнього образу.

ПРН 9. Застосовувати знання з історії мистецтв у професійній діяльності, впроваджувати український та зарубіжний мистецький досвід.

ПРН 10. Володіти основами наукового дослідження (робота з бібліографією, реферування, рецензування, приладові та мікрохімічні дослідження).

ПРН 13. Застосовувати сучасне програмне забезпечення у професійній діяльності (за спеціалізаціями).

ПРН 14. Трактувати формотворчі засоби образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації як відображення історичних, соціокультурних, економічних і технологічних етапів розвитку суспільства, комплексно визначати їхню функціональну та естетичну специфіку у комунікативному просторі.

ПРН 15. Володіти фаховою термінологією, теорією і методикою образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації мистецьких творів.

ПРН 16. Розуміти вагому роль українських етномистецьких традицій у стильових рішеннях творів

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у здобувачів освіти **загальних компетентностей:**

ЗК 1. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 2. Вміння виявляти, ставити та розв'язувати проблеми.

ЗК 3. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК 4. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК 6. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

фахових (спеціальних) компетентностей:

СК 1. Здатність переосмислювати базові знання, демонструвати розвинену творчу уяву, використовувати власну образно-асоціативну мову при створенні художнього образу.

СК 2. Здатність трактувати формотворчі мистецькі засоби як відображення історичних, соціокультурних, економічних і технологічних етапів розвитку суспільства.

СК 6. Здатність формувати мистецькі концепції на підставі проведення дослідження тих чи інших аспектів художньої творчості.

СК 8. Здатність до використання сучасних інформаційно-комунікативних технологій в контексті проведення мистецтвознавчих та реставраційних досліджень.

СК 9. Здатність створювати затребуваний на художньому ринку суспільно значущий продукт образотворчого та/або декоративного мистецтва.

3. Перелік попередніх та супутніх і наступних навчальних дисциплін

№ з/п	Навчальні дисципліни, вивчені раніше
1.	Основи композиції
2.	Кольорознавство
3.	Проектування за фахом
4.	Історія зарубіжного мистецтва і архітектури
5.	Орнамент і стиль
6.	Історія українського мистецтва і архітектури

4. Очікувані результати навчання

Внаслідок вивчення навчальної дисципліни здобувач освіти повинен бути здатним продемонструвати такі результати навчання:

Знати:

- основні етапи і тенденції розвитку українського та світового мистецтва художнього дерева і скульптури;
- характерні ознаки мистецьких стилів і напрямків у художньому дереві та скульптурі;
- художні особливості дерев'яних виробів і декоративних скульптур різних періодів та регіонів;
- технологічні аспекти виготовлення художніх виробів з дерева, техніки обробки та матеріали, що використовуються для цього;
- основні твори художнього дерева і скульптури вивчених періодів;
- творчість провідних українських та світових художників у галузі художнього дерева та декоративної скульптури.

Вміти:

- шукати, систематизувати, аналізувати та узагальнювати наукову інформацію з різних джерел;
- користуватися сучасними методами мистецтвознавчого дослідження із застосуванням новітніх інформаційно-комунікаційних технологій;
- виконувати художньо-композиційний аналіз виробів з дерева і декоративних скульптур;
- здійснювати порівняльний аналіз художніх явищ із їхнім внеском до світової культури;
- використовувати набуті знання для подальшого навчального процесу та професійної діяльності.

5. Структура навчальної дисципліни

5.1 Тематичний план навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усьог о	у тому числі				
л		п	лаб	інд.	с. р.	
1	2	3	4	5	6	7
V семестр						
Модуль 1. Художнє дерево та скульптура на території України від найдавніших часів до доби Київської Русі						
Тема 1.1. Декоративна дерев'яна скульптура в первісних культурах: від зображень тварин до антропоморфних фігур	4	2	-	-	-	2
Тема 1.2. Ритуальна та побутова дерев'яна скульптура дохристиянської України: витоки образотворчої традиції	4	2	-	-	-	2
Тема 1.3. Художні стилі та техніки дерев'яної пластики в Київській Русі: християнські і язичницькі мотиви	4	2	-	-	-	2
Тема 1.4. Художні вироби з дерева та декоративна скульптура на території України найдавніших часів та доби Київської Русі: огляд основних артефактів та стилістичних тенденцій.	4	-	2	-	-	2
Разом за модулем 1	16	6	2	-	-	8
Модуль 2. Художнє дерево та скульптура України XIII – XXI ст.						
Тема 2.1. Художній дерево та декоративна скульптура другої половини XIII – першої половини XVII ст.: вплив релігійного та світського мистецтва.	5	2	-	-	-	3
Тема 2.2. Художнє дерево та декоративна скульптура другої половини XVII – першої половини XVIII ст.: бароко, розкіш і символізм.	5	2	-	-	-	3
Тема 2.3. Художнє дерево та декоративна скульптура України XVIII – початку XX ст.	7	2	2	-	-	3
Тема 2.4. Художнє дерево в архітектурі України XX ст.: елементи декору і прикладного мистецтва.	7	2	2	-	-	3
Тема 2.5. Професійне художнє дерево та	5	2	-	-	-	3

декоративна скульптура України другої половини ХХ ст.						
Тема 2.6. Сучасні тенденції художнього дерева та декоративної скульптури в Україні	7	2	2	-	-	3
Тема 2.7. Виставки, пленери, симпозиуми декоративної скульптури України другої половини ХХ - ХХІ ст.	8	2	2	-	-	4
Разом за модулем 2	44	14	8	-	-	22
Разом за семестр	60	20	10	-	-	30
VI семестр						
Модуль 3: Художні вироби з дерева Стародавнього світу						
Тема 3.1. Ранні осередки пластичного мистецтва Стародавнього світу (Шумер, Ассирія)	4	2	-	-	-	2
Тема 3.2. Вироби з дерева в пластичному мистецтві Стародавнього Єгипту. Ритуальні предмети	8	2	2	-	-	4
Тема 3.3. Дерев'яна скульптура стародавньої Греції: від архаїчного до елліністичного періоду	8	2	2	-	-	4
Тема 3.4. Художні традиції дерев'яної пластики у Римській імперії	12	4	2	-	-	6
Тема 3.5. Декоративна пластика ранньохристиянського періоду. Сакральне мистецтво	8	4	-	-	-	4
Разом за модулем 3	40	14	6	-	-	20
Модуль 4: Художній дерево та декоративна скульптура країн Сходу						
Тема 4.1. Різьблення по дереву в традиційній китайській культурі: символіка та стилістика	12	4	2	-	-	6
Тема 4.2. Декоративна скульптура в індійському храмовому мистецтві: відображення релігійних і філософських ідей	12	4	2	-	-	6
Тема 4.3. Японське мистецтво декоративного різьблення: стилі мейдзі та едо у створенні храмів і побутових предметів	12	4	2	-	-	6
Тема 4.4. Мистецтво дерев'яного різьблення в Ірані та країнах Близького Сходу: релігійні та декоративні мотиви	6	2	-	-	-	4
Разом за модулем 4	42	14	6	-	-	22
Модуль 5: Художнє дерево та декоративна скульптура Західної Європи						

Тема 5.1. Середньовічні скульптури з дерева в соборах Західної Європи	12	4	2	-	-	6
Тема 5.2 Ренесансне різьблення по дереву в Італії та Франції (XIV–XVI ст.): вплив античної традиції	10	2	2	-	-	6
Тема 5.3. Барокова декоративна скульптура та різьблення у стилі рококо (XVII–XVIII ст.)	10	2	2	-	-	6
Тема 5.4. Неокласицизм у декоративній скульптурі Західної Європи (XVIII–XIX ст.)	12	4	2	-	-	6
Тема 5.5. Арт нуво та арт деко у декоративному різьбленні Західної Європи (кінець XIX — початок XX ст.)	14	6	2	-	-	6
Тема 5.6. Сучасні тенденції у декоративній скульптурі з дерева у Західній Європі (XXI ст.)	10	4	-	-	-	6
Разом за модулем 5	68	22	10	-	-	36
Усього годин за семестр	150	50	22	-	-	78
Усього годин за рік	210	70	32	-	-	108

Загальний обсяг 210 год.¹, в тому числі:

Лекції – 70 год.

Практичні – 32 год.

Семінари – 0 год. Самостійна робота - 108 год.

4.1. Темы лекцій

V семестр

№ з/п	Назва теми	К-ть Год.
1	Тема 1.1. Декоративна дерев'яна скульптура в первісних культурах: від зображень тварин до антропоморфних фігур Розвиток дерев'яної скульптури у первісних культурах, де зображення тварин служили символами сили і духовного світу, а антропоморфні фігури – спробою виразити людську сутність. Особливий акцент – на культурних значеннях і ритуальному використанні цих виробів. Ключові слова: первісне мистецтво, зображення тварин, антропоморфні фігури, духовність.	2
2	Тема 1.2. Ритуальна та побутова дерев'яна скульптура дохристиянської України: витоки образотворчої традиції Ритуальні та побутові дерев'яні скульптури, що відображають дохристиянську образотворчу традицію в Україні, зокрема ідолів та символів родинних і землеробських культів. Їх функція полягала у вираженні зв'язку з природою та сакрального захисту. Ключові слова: дохристиянська Україна, ритуальна скульптура, ідоли, культ природи.	2
3	Тема 1.3. Художні стилі та техніки дерев'яної пластики в	2

¹ Загальна кількість годин, відведених на дану дисципліну згідно з навчальним планом.

	<p>Київській Русі: християнські і язичницькі мотиви Розвиток дерев'яної пластики в період Київської Русі, де поєднуються язичницькі та християнські елементи в художніх формах, техніках та стилях. Особлива увага – різьбленню іконостасів, статуеток та предметів культу.</p> <p>Ключові слова: Київська Русь, християнство, язичництво, іконостаси, техніка різьблення.</p>	
4	<p>Тема 2.1. Художній дерево та декоративна скульптура другої половини XIII – першої половини XVII ст.: вплив релігійного та світського мистецтва Поєднання релігійних і світських мотивів у скульптурі та декоративному різьбленні, зокрема у церковному і побутовому декорі, під впливом бароко та ренесансних ідей. Вироби цього періоду зберегли елементи готики, а також включали регіональні особливості.</p> <p>Ключові слова: середньовіччя, бароко, ренесанс, світські мотиви, релігійний вплив.</p>	2
5	<p>Тема 2.2. Художнє дерево та декоративна скульптура другої половини XVII – першої половини XVIII ст.: бароко, розкіш і символізм Барокова скульптура, її розкішний стиль і насичена символіка, яка проявлялась в деталях церковних інтер'єрів та прикрасах побутових предметів. Стиль бароко підкреслював драматизм та пишність форм.</p> <p>Ключові слова: бароко, розкіш, символізм, церковна скульптура, декоративне різьблення.</p>	2
6	<p>Тема 2.3. Художнє дерево та декоративна скульптура України XVIII – початку XX ст. Особливості розвитку художнього дерева та декоративної скульптури України XVIII – початку XX ст., зокрема їхні стилістичні риси, регіональні школи та традиції, взаємозв'язок із народним мистецтвом і архітектурою, основні техніки обробки дерева та формотворення скульптури, а також роль цих видів мистецтва у формуванні національної культурної ідентичності.</p> <p>Ключові слова: художнє дерево; декоративна скульптура; українське мистецтво; традиції; різьблення по дереву; національна ідентичність.</p>	2
7	<p>Тема 2.4. Художнє дерево в архітектурі України XX ст.: елементи декору і прикладного мистецтва Використання художнього дерева в архітектурі України XX століття, зокрема в оформленні фасадів, інтер'єрів і меблів, з урахуванням впливу модернізму і конструктивізму. Художнє дерево стало важливим елементом сучасного декоративного стилю.</p> <p>Ключові слова: архітектура XX ст., модернізм, конструктивізм, фасади, інтер'єр.</p>	2
8	<p>Тема 2.5. Професійне художнє дерево та декоративна скульптура України другої половини XX ст. Розвиток мистецтва деревообробки в Україні, де виникли нові художні техніки та форми для оздоблення будівель, інтер'єрів і пам'яток, що відображали ідеологічні та культурні зміни другої половини XX століття.</p> <p>Ключові слова: художнє дерево, оздоблення, інтер'єри, пам'ятки, культурні зміни.</p>	2
9	<p>Тема 2.6. Сучасні тенденції художнього дерева та</p>	2

	<p>декоративної скульптури в Україні Сучасне різьблення по дереву в Україні, включаючи експерименти з формами, техніками та матеріалами, що демонструють унікальні національні риси та прагнення до глобальних інновацій. Ключові слова: сучасні тенденції, експериментальні техніки, матеріали, національні риси, інновації.</p>	
10	<p>Тема 2.6. Виставки, пленери, симпозиуми декоративної скульптури України другої половини ХХ - ХХІ ст. Роль художніх подій – виставок, пленерів, симпозиумів – у розвитку української декоративної скульптури, які сприяють популяризації та обміну ідеями. Ці заходи об'єднують художників різних стилів, сприяючи інноваціям і збереженню традицій. Ключові слова: виставки, пленери, симпозиуми, декоративна скульптура, мистецькі події, традиції.</p>	2
	Разом за V семестр	20

VI семестр

№ з/п	Назва теми	К-ть Год.
1	<p>Тема 3.1. Ранні осередки пластичного мистецтва Стародавнього світу (Шумер, Ассирія) Мистецькі традиції Шумеру та Ассирії, де пластичне мистецтво виконувало як ритуальні, так і декоративні функції, зокрема в формі рельєфів і скульптур для храмів. Ранні твори служили способом комунікації з божественним і збереженням спадщини. Ключові слова: Шумер, Ассирія, пластичне мистецтво, рельєфи, храмове мистецтво, ритуал.</p>	2
2	<p>Тема 3.2. Вироби з дерева в пластичному мистецтві Стародавнього Єгипту. Ритуальні предмети Традиція створення дерев'яних ритуальних предметів у Стародавньому Єгипті, де дерева слугували матеріалом для статуеток богів, фігурок слуг та релігійних артефактів. Єгипетські майстри використовували дерево для зображення священних символів і втілення загробного життя. Ключові слова: Стародавній Єгипет, дерев'яні вироби, ритуальні предмети, статуетки богів, загробне життя.</p>	2
3	<p>Тема 3.3. Дерев'яна скульптура стародавньої Греції: від архаїчного до елліністичного періоду Розвиток дерев'яної скульптури в Греції, від архаїчних культових фігур до більш реалістичних і естетичних форм елліністичного періоду. Скульптури з дерева відображали релігійні та естетичні ідеали свого часу. Ключові слова: Стародавня Греція, архаїчний період, елліністичний період, культові фігури, естетика.</p>	2
4	<p>Тема 3.4. Художні традиції дерев'яної пластики у Римській імперії Використання дерев'яних скульптур в декоративному і сакральному мистецтві Римської імперії, де різьблені фігури зображали богів, героїв та декоративні елементи будівель. Дерево доповнювало багаті форми римського мистецтва. Ключові слова: Римська імперія, дерев'яна пластика, боги, герої, декоративні елементи.</p>	4

5	<p>Тема 3.5. Декоративна пластика ранньохристиянського періоду. Сакральне мистецтво</p> <p>Ранньохристиянське сакральне мистецтво, в якому декоративна пластика використовувалась для створення символічних зображень і мотивів на церковних об'єктах. Включає аналіз форм і стилістики християнських символів і орнаментів.</p> <p>Ключові слова: раннє християнство, сакральне мистецтво, декоративна пластика, символіка, орнаменти.</p>	4
6	<p>Тема 4.1. Різьблення по дереву в традиційній китайській культурі: символіка та стилістика</p> <p>Китайське різьблення по дереву, що демонструє глибоку символіку і витончену стилістику, від фігурок драконів і феніксів до релігійних зображень Будди. Це різьблення втілює китайське бачення гармонії та духовності.</p> <p>Ключові слова: Китай, різьблення по дереву, символіка, стилістика, Будда, дракони.</p>	4
7	<p>Тема 4.2. Декоративна скульптура в індійському храмовому мистецтві: відображення релігійних і філософських ідей</p> <p>Індійська декоративна скульптура, особливо в контексті храмового мистецтва, відображає глибокі релігійні і філософські традиції. Скульптури часто зображують божеств, героїв міфів, а також інші духовні образи, що передають певні ідеї про космос, ритуали та вічність.</p> <p>Ключові слова: індійське мистецтво, храмова скульптура, релігійні символи, філософія, ритуали.</p>	4
8	<p>Тема 4.3. Японське мистецтво декоративного різьблення: стилі мейдзі та едо у створенні храмів і побутових предметів</p> <p>Декоративне різьблення по дереву Японії в періоди Едо та Мейдзі розвивалося в тісному зв'язку з японським естетизмом. Це мистецтво відображає відмінності в оформленні храмів і побутових предметів, зокрема меблів та декоративних виробів, таких як ворота та панелі.</p> <p>Ключові слова: японське мистецтво, різьблення по дереву, стиль Едо, стиль Мейдзі, храмова архітектура, побутові предмети.</p>	4
9	<p>Тема 4.4. Мистецтво дерев'яного різьблення в Ірані та країнах Близького Сходу: релігійні та декоративні мотиви</p> <p>В Ірані та на Близькому Сході дерев'яне різьблення відіграло важливу роль у релігійних і декоративних практиках. Ці регіони славляться майстерністю створення дерев'яних панелей, віконних решіток та релігійних предметів з чудовими геометричними візерунками та арабесками.</p> <p>Ключові слова: іранське мистецтво, Близький Схід, декоративне різьблення, релігійні мотиви, арабески.</p>	2
10	<p>Тема 5.1. Середньовічні скульптури з дерева в соборах Західної Європи</p> <p>Романські та готичні собори Західної Європи відзначаються використанням дерев'яних скульптур для релігійних цілей, таких як образи святих, сцени з Біблії або архітектурні елементи. Ці скульптури зазвичай мають виразну драматичність і детальність, характерні для готичного стилю.</p> <p>Ключові слова: готика, дерев'яні скульптури, собори, релігійні мотиви, середньовічне мистецтво.</p>	4

11	<p>Тема 5.2. Ренесансне різьблення по дереву в Італії та Франції (XIV–XVI ст.): вплив античної традиції</p> <p>У період Ренесансу, різьблення по дереву стало важливим елементом для створення художніх об'єктів та архітектурних деталей. Ренесансні скульптури демонструють повернення до античних традицій, з акцентом на людську фігуру та пропорції.</p> <p>Ключові слова: Ренесанс, різьблення по дереву, античність, Італія, Франція, людська фігура.</p>	2
12	<p>Тема 5.3. Барокова декоративна скульптура та різьблення у стилі рококо (XVII–XVIII ст.)</p> <p>Стилі бароко та рококо вирізняються помпезністю, пластичністю, елегантністю, легкістю форм та витонченими візерунками. В дерев'яній скульптурі ці стилі проявляються у вигнутих лініях, флоральних орнаментах та декоративних елементах, що зберігають витончену красу.</p> <p>Ключові слова: бароко, рококо, естетика, витонченість, Франція, Бельгія, декоративна скульптура.</p>	2
13	<p>Тема 5.4. Неокласицизм у декоративній скульптурі Західної Європи (XVIII–XIX ст.)</p> <p>Особливості розвитку неокласицизму у декоративній скульптурі Західної Європи XVIII–XIX ст., зокрема його ідейні засади, звернення до античної спадщини, характерні риси стилю – гармонійність, стриманість, ясність форм і композицій, а також основні види декоративної пластики, техніки виконання та роль неокласицизму у формуванні художнього середовища європейської культури цього періоду.</p>	4
14	<p>Тема 5.5. Арт нуво та арт деко у декоративному різьбленні Західної Європи (кінець XIX — початок XX ст.)</p> <p>Арт нуво – це стиль, що поєднує природні форми з новаторськими технологіями, що зображуються через плавні лінії, органічні мотиви та інтер'єрні елементи. У дерев'яній скульптурі цього періоду часто використовувалися витончені, флоральні форми.</p> <p>Арт деко поєднує елементи геометрії, елегантності та технологічного прогресу, що відображалось в декоративних скульптурах. Вершина стилю припала на 1920-1930ті роки. Стиль, що поєднував геометричні форми, яскраві кольори та використання розкоші у матеріалах, таких як дерево, метал і камінь. У декоративній скульптурі дерева арт деко проявляється у вигляді витончених, але лаконічних фігур, часто з абстрактними лініями та орнаментами, що надають їм елегантності й динамізму. Стиль був популярним у декоруванні інтер'єрів, меблів та арт-об'єктах.</p> <p>Ключові слова: арт нуво, декоративне різьблення, природні форми, плавні лінії, органічність, арт деко, декоративна скульптура, геометричні форми, розкіш, меблі, стиль.</p>	6
15	<p>Тема 5.6. Сучасні тенденції у декоративній скульптурі з дерева у Західній Європі (XXI ст.)</p> <p>Сучасні тенденції розвитку декоративної скульптури з дерева у Західній Європі XXI ст. Аналізуються новітні художні підходи, зокрема поєднання традиційних технік із сучасними технологіями. Вивчається вплив екологічних ідей та сталого розвитку на використання деревини як матеріалу. Розкриваються особливості формотворення, експериментальні практики та індивідуальні стилі сучасних митців. Окрема увага приділяється ролі дерев'яної скульптури у сучасному артпросторі та</p>	4

	дизайні.	
	Разом за VI семестр	50
	Разом за рік	70

5.2. Теми семінарських занять

Теми семінарських занять - не передбачено програмою дисципліни

5.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	К-сть Год.
Модуль 1: Художнє дерево та скульптура на території України від найдавніших часів до доби Київської Русі		
1	Тема 1.4. Художні вироби з дерева та декоративна скульптура на території України найдавніших часів та доби Київської Русі: огляд основних артефактів та стилістичних тенденцій. Презентація (16-20 слайдів)	2
Модуль 2: Художнє дерево та декоративна скульптура України XIII – XXI ст.		
2	Тема 2.3. Художнє дерево та декоративна скульптура України XVIII – початку XX ст. Замальовка-копія графічними матеріалами виробу на вибір. (A4 формат)	2
3	Тема 2.4. Художнє дерево в архітектурі України XX ст.: елементи декору і прикладного мистецтва. Замальовка-копія графічними матеріалами виробу на вибір. (A4 формат)	2
4	Тема 2.6. Сучасні тенденції художнього дерева та декоративної скульптури в Україні. Замальовка-копія графічними матеріалами виробу на вибір. (A4 формат)	2
5	Тема 2.7. Виставки, пленери, симпозиуми декоративної скульптури України другої половини XX - XXI ст. Презентація (16-20 слайдів)	2
	Усього годин за семестр	10
Модуль 3. Художнє дерево та декоративна скульптура Стародавнього світу.		
6	Тема 3.2. Вироби з дерева в пластичному мистецтві Стародавнього Єгипту. Ритуальні предмети. Замальовка-копія графічними матеріалами виробу на вибір. (A4 формат)	2
7	Тема 3.3. Дерев'яна скульптура стародавньої Греції: від архаїчного до елліністичного періоду. Замальовка-копія графічними матеріалами виробу на вибір. (A4 формат)	2
8	Тема 3.4. Художні традиції дерев'яної пластики у Римській імперії. Замальовка-копія графічними матеріалами виробу на вибір. (A4 формат)	2
Модуль 4: Художній дерево та декоративна скульптура країн Сходу		

9	Тема 4.1. Різьблення по дереву в традиційній китайській культурі: символіка та стилістика. Замальовка-копія графічними матеріалами виробу на вибір. (А4 формат)	2
10	Тема 4.2. Декоративна скульптура в індійському храмовому мистецтві: відображення релігійних і філософських ідей. Замальовка-копія графічними матеріалами виробу на вибір. (А4 формат)	2
11	Тема 4.3. Японське мистецтво декоративного різьблення: стилі мейдзі та едо у створенні храмів і побутових предметів. Замальовка-копія графічними матеріалами виробу на вибір. (А4 формат)	2
Модуль 5: Художній дерево та декоративна скульптура Західної Європи		
12	Тема 5.1. Середньовічні скульптури з дерева в соборах Західної Європи. Замальовка-копія графічними матеріалами виробу на вибір. (А4 формат)	2
13	Тема 5.2. Ренесансне різьблення по дереву в Італії та Франції (XIV–XVI ст.): вплив античної традиції. Замальовка-копія графічними матеріалами виробу на вибір. (А4 формат)	2
14	Тема 5.3. Барокова декоративна скульптура та різьблення у стилі рококо (XVII–XVIII ст.). Замальовка-копія графічними матеріалами виробу на вибір. (А4 формат)	2
15	Тема 5.4. Неокласицизм у декоративній скульптурі Західної Європи (XVIII–XIX ст.). Замальовка-копія графічними матеріалами виробу на вибір. (А4 формат)	2
16	Тема 5.5. Арт нуво та арт деко у декоративному різьбленні Західної Європи (кінець XIX — початок XX ст.) Презентація (16-20 слайдів)	2
	Усього годин за семестр	22
	Усього годин за рік	32

5.4. Самостійна робота²

№ з/п	Назва теми	К-сть Год.	Вид контролю
Модуль 1: Художнє дерево та скульптура на території України від найдавніших часів до доби Київської Русі			
1	Тема 1.1. Декоративна дерев'яна скульптура в первісних культурах: від зображень тварин до антропоморфних фігур. Замальовка-копія графічними матеріалами виробу на вибір. (А4	2	Демонстрація виконаного матеріалу

² Самостійна робота включає години: підготовки до аудиторних занять (лекцій, практичних); опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях; розрахункових (розрахунково-графічних) робіт; індивідуального науково-дослідного завдання; підготовки до контрольних заходів, їх складання студентами заочної форми навчання.

	формат)		
2	Тема 1.2. Ритуальна та побутова дерев'яна скульптура дохристиянської України: витoki образотворчої традиції. Замальовка-копія графічними матеріалами виробу на вибір. (А4 формат)	2	Демонстрація виконаного матеріалу
3	Тема 1.3. Художні стилі та техніки дерев'яної пластики в Київській Русі: християнські і язичницькі мотиви. Замальовка-копія графічними матеріалами виробу на вибір. (А4 формат)	2	Демонстрація виконаного матеріалу
4	Тема 1.4. Художні вироби з дерева та декоративна скульптура на території України найдавніших часів та доби Київської Русі: огляд основних артефактів та стилістичних тенденцій. Презентація (16-20 слайдів)	2	Презентація
Модуль 2: Художнє дерево та декоративна скульптура України XIII – XXI ст.			
5	Тема 2.1. Художній дерево та декоративна скульптура другої половини XIII – першої половини XVII ст.: вплив релігійного та світського мистецтва. Замальовка-копія графічними матеріалами виробу на вибір. (А4 формат)	3	Демонстрація виконаного матеріалу
6	Тема 2.2. Художнє дерево та декоративна скульптура другої половини XVII – першої половини XVIII ст.: бароко, розкіш і символізм. Замальовка-копія графічними матеріалами виробу на вибір. (А4 формат)	3	Демонстрація виконаного матеріалу
7	Тема 2.3. Художнє дерево та декоративна скульптура України XVIII – початку XX ст. Замальовка-копія графічними матеріалами виробу на вибір. (А4 формат)	3	Демонстрація виконаного матеріалу
8	Тема 2.4. Художнє дерево в архітектурі України XX ст.: елементи декору і прикладного мистецтва. Замальовка-копія графічними матеріалами виробу на вибір. (А4 формат)	3	Демонстрація виконаного матеріалу
9	Тема 2.5. Професійне художнє дерево та декоративна скульптура України другої половини XX ст. Презентація (16-20 слайдів)	3	Презентація
10	Тема 2.6. Сучасні тенденції художнього дерева та декоративної скульптури в Україні. Замальовка-копія графічними матеріалами виробу на вибір. (А4 формат)	3	Демонстрація виконаного матеріалу
11	Тема 2.7. Виставки, пленери, симпозиуми декоративної скульптури України другої половини	4	Презентація

	XX - XXI ст. Презентація (16-20 слайдів)		
	Усього годин за семестр	30	залік
Модуль 3. Художнє дерево та декоративна скульптура Стародавнього світу.			
12	Тема 3.1. Ранні осередки пластичного мистецтва Стародавнього світу (Шумер, Ассирія). Замальовка-копія графічними матеріалами виробу на вибір. (А4 формат)	3	Демонстрація виконаного матеріалу
13	Тема 3.2. Вироби з дерева в пластичному мистецтві Стародавнього Єгипту. Ритуальні предмети. Замальовка-копія графічними матеріалами виробу на вибір. (А4 формат)	4	Демонстрація виконаного матеріалу
14	Тема 3.3. Дерев'яна скульптура стародавньої Греції: від архаїчного до елліністичного періоду. Замальовка-копія графічними матеріалами виробу на вибір. (А4 формат)	4	Демонстрація виконаного матеріалу
15	Тема 3.4. Художні традиції дерев'яної пластики у Римській імперії. Замальовка-копія графічними матеріалами виробу на вибір. (А4 формат)	3	Демонстрація виконаного матеріалу
16	Тема 3.5. Декоративна пластика ранньохристиянського періоду. Сакральне мистецтво. Презентація (16-20 слайдів)	3	Презентація
Модуль 4: Художній дерево та декоративна скульптура країн Сходу			
17	Тема 4.1. Різьблення по дереву в традиційній китайській культурі: символіка та стилістика. Замальовка-копія графічними матеріалами виробу на вибір. (А4 формат)	6	Демонстрація виконаного матеріалу
18	Тема 4.2. Декоративна скульптура в індійському храмовому мистецтві: відображення релігійних і філософських ідей. Замальовка-копія графічними матеріалами виробу на вибір. (А4 формат)	6	Демонстрація виконаного матеріалу
19	Тема 4.3. Японське мистецтво декоративного різьблення: стилі мейдзі та едо у створенні храмів і побутових предметів. Замальовка-копія графічними матеріалами виробу на вибір. (А4 формат)	6	Демонстрація виконаного матеріалу
20	Тема 4.4. Мистецтво дерев'яного різьблення в Ірані та країнах Близького Сходу: релігійні та декоративні мотиви. Презентація (16-20 слайдів)	4	Презентація
Модуль 5: Художній дерево та декоративна скульптура Західної Європи			
21	Тема 5.1. Середньовічні скульптури з дерева в соборах Західної Європи. Замальовка-копія графічними матеріалами виробу на вибір. (А4	6	Демонстрація виконаного матеріалу

	формат)		
22	Тема 5.2 Ренесансне різьблення по дереву в Італії та Франції (XIV–XVI ст.): вплив античної традиції. Замальовка-копія графічними матеріалами виробу на вибір. (А4 формат)	6	Демонстрація виконаного матеріалу
23	Тема 5.3. Барокова декоративна скульптура та різьблення у стилі рококо (XVII–XVIII ст.). Замальовка-копія графічними матеріалами виробу на вибір. (А4 формат)	6	Демонстрація виконаного матеріалу
24	Тема 5.4. Неокласицизм у декоративній скульптурі Західної Європи (XVIII–XIX ст.). Замальовка-копія графічними матеріалами виробу на вибір. (А4 формат)	6	Демонстрація виконаного матеріалу
25	Тема 5.5. Арт нуво та арт деко у декоративному різьбленні Західної Європи (кінець XIX — початок XX ст.). Замальовка-копія графічними матеріалами виробу на вибір. (А4 формат)	6	Демонстрація виконаного матеріалу
26	Тема 5.6. Сучасні тенденції у декоративній скульптурі з дерева у Західній Європі (XXI ст.) Презентація (16-20 слайдів)	6	Презентація
	Усього годин за семестр	78	залік
	Усього годин за рік	108	залік

5.5. Індивідуальні завдання

Для студентів денної форми навчання – не передбачено.

6. Методи діагностики знань

Під час викладання курсу використовуються наступні методи навчання:

1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

За джерелом інформації:

- Словесні: лекція (традиційна, проблемна) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій, пояснення, розповідь, бесіда.
- Наочні: ілюстрація, демонстрація, презентація.

За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, репродуктивно-варіативні, пошукові, творчі, проблемно-пошукові, інтегративні.

За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з ілюстративним матеріалом.

2. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

- Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

- Добір додаткового теоретичного та ілюстративного матеріалу.

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі

методи діагностики:

методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда.

методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

7.Форми поточного та підсумкового контролю

Форми контролю	Максимальна кількість балів
	Денна форма навчання
Перевірка виконання практичних завдань (замальовок, презентацій)	До 4 балів за одне завдання, максимум - 40 балів
Перевірка виконання самостійної роботи	До 2 балів за одне завдання, максимум - 20 балів
Диф. Залік, екзамен	максимум - 40 балів
Всього	100
Представлення результатів науково-дослідних робіт на студентських конкурсах, конференціях, олімпіадах тощо	бонусні бали (до 7 балів)

Форма проведення модульного контролю — демонстрація результатів виконаної практичної роботи.

Форма проведення семестрового контролю — презентація здобувачем оформленого альбому-каталогу виконаних робіт, диференційований залік, екзамен

8. Критерії оцінювання результатів навчання

«Відмінно» – здобувач демонструє повні і глибокі знання навчального матеріалу, достовірний рівень розвитку умінь та навичок, правильне й обґрунтоване формулювання практичних висновків, уміння приймати необхідні рішення в нестандартних ситуаціях, вільне володіння науковими термінами, аналізує причинно-наслідкові зв'язки.

«Добре» – здобувач демонструє повні знання навчального матеріалу, але допускає незначні пропуски фактичного матеріалу, вміє застосувати його щодо конкретно поставлених завдань, у деяких випадках нечітко формулює загалом правильні відповіді, допускає окремі несуттєві помилки та неточності.

«Задовільно» – здобувач володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у відповіді, не завжди вміє інтегровано застосувати набуті знання

для аналізу конкретних ситуацій, нечітко, а інколи й невірно формулює основні теоретичні положення та причинно-наслідкові зв'язки.

«Незадовільно» – здобувач не володіє достатнім рівнем необхідних знань, умінь, навичок, науковими термінами.

8.1 Розподіл балів, які отримують студенти

Розподіл балів за 100-бальною шкалою (1-й семестр)	
Поточний контроль (ПК)	
Форми поточного контролю змістових модулів	Максимальні бали за виконані завдання
Модуль 1: Художнє дерево та скульптура на території України від найдавніших часів до доби Київської Русі	
Тема 1.1. Декоративна дерев'яна скульптура в первісних культурах: від зображень тварин до антропоморфних фігур	4
Тема 1.2. Ритуальна та побутова дерев'яна скульптура дохристиянської України: витoki образотворчої традиції	4
Тема 1.3. Художні стилі та техніки дерев'яної пластики в Київській Русі: християнські і язичницькі мотиви	4
Тема 1.4. Художні вироби з дерева та декоративна скульптура на території України найдавніших часів та доби Київської Русі: огляд основних артефактів та стилістичних тенденцій.	6
Модуль 2: Художнє дерево та декоративна скульптура України XIII – XXI ст.	
Тема 2.1. Художній дерево та декоративна скульптура другої половини XIII – першої половини XVII ст.: вплив релігійного та світського мистецтва.	4
Тема 2.2. Художнє дерево та декоративна скульптура другої половини XVII – першої половини XVIII ст.: бароко, розкіш і символізм.	4
Тема 2.3. Художнє дерево та декоративна скульптура України XVIII – початку XX ст.	6
Тема 2.4. Художнє дерево в архітектурі України XX ст.: елементи декору і прикладного мистецтва.	8
Тема 2.5. Професійне художнє дерево та декоративна скульптура України другої половини XX ст.	4
Тема 2.6. Сучасні тенденції художнього дерева та декоративної скульптури в Україні	8
Тема 2.7. Виставки, пленери, симпозіуми декоративної скульптури України другої половини XX - XXI ст.	8
Разом за семестр	60

Модуль 3. Художнє дерево та декоративна скульптура Стародавнього світу.	
Тема 3.1. Ранні осередки пластичного мистецтва Стародавнього світу (Шумер, Ассирія)	2
Тема 3.2. Вироби з дерева в пластичному мистецтві Стародавнього Єгипту. Ритуальні предмети	4
Тема 3.3. Дерев'яна скульптура стародавньої Греції: від архаїчного до елліністичного періоду	4
Тема 3.4. Художні традиції дерев'яної пластики у Римській імперії	6
Тема 3.5. Декоративна пластика ранньохристиянського періоду. Сакральне мистецтво	2
Модуль 4: Художній дерево та декоративна скульптура країн Сходу	
Тема 4.1. Різьблення по дереву в традиційній китайській культурі: символіка та стилістика	4
Тема 4.2. Декоративна скульптура в індійському храмовому мистецтві: відображення релігійних і філософських ідей	4
Тема 4.3. Японське мистецтво декоративного різьблення: стилі мейдзі та едо у створенні храмів і побутових предметів	6
Тема 4.4. Мистецтво дерев'яного різьблення в Ірані та країнах Близького Сходу: релігійні та декоративні мотиви	2
Модуль 5: Художнє дерево та декоративна скульптура Західної Європи	
Тема 5.1. Середньовічні скульптури з дерева в соборах Західної Європи	6
Тема 5.2. Ренесансне різьблення по дереву в Італії та Франції (XIV–XVI ст.): вплив античної традиції	4
Тема 5.3. Барокова декоративна скульптура та різьблення у стилі рококо (XVII–XVIII ст.)	4
Тема 5.4. Неокласицизм у декоративній скульптурі Західної Європи (XVIII–XIX ст.)	4
Тема 5.5. Арт нуво та арт деко у декоративному різьбленні Західної Європи (кінець XIX — початок XX ст.)	6
Тема 5.6. Сучасні тенденції у декоративній скульптурі з дерева у Західній Європі (XXI ст.)	2
Разом за семестр	60

8.2 Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		

64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

9 Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

Робоча програма навчальної дисципліни «Історія художнього дерева та декоративної скульптури» для здобувачів вищої освіти за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти за спеціальністю ВЗ «Декоративне мистецтво та ремесла». КДАДПМД ім. М. Бойчука. 2025. 24 с.

1. Слайди, презентації
2. Проектор.
3. Демонстраційний дидактичний матеріал
4. Ілюстративний матеріал, альбоми, каталоги, відео про роботу професійних художників.

10. Рекомендована література

Основна

1. Антонович Є. А., Захарчук-Чугай Р. В., Станкевич М. Є. Декоративно-прикладне мистецтво. Львів : Світ, 1992.
2. Історія українського мистецтва : у 6 т. / АН України. Гол. редакція української радянської енциклопедії. Київ : УРЕ, 1964–1967.
3. Жук А. К. Сучасне українське декоративно-прикладне мистецтво // Українське мистецтвознавство. 1968. Вип. 2. С. 112–123.
4. Кара-Васильєва Т. В., Чегусова З. А. Декоративне мистецтво України ХХ століття. У пошуках «великого стилю». Київ : Либідь, 2005. 280 с.
5. Пилипенко, В.М. Дерев'яна архітектура України: витоки та традиції. Київ: Дніпро, 2010. 250 с.
6. Салтан, А.П. Сакральне мистецтво України: дерев'яні іконостаси та скульптури. Львів: Ідея, 2005. 210 с.
7. Станкевич С.С. Дерев'яне мистецтво в Україні: Історія, теорія, практика. Київ, 2014. 320 с.
8. Тищенко О. Історія декоративно-прикладного мистецтва України. Київ : Либідь, 1992.
9. Чегусова З. А. Декоративне мистецтво України кінця ХХ століття : 200 імен : альбом-каталог. Київ : Атлант ЮЕМСі, 2002. 511 с., іл.
10. Чегусова З. А. Професійне декоративне мистецтво України доби глобалізації. / голов. ред. Г. Скрипник; ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України. Київ : ArtHuss, 2024. 560 с.
11. Фомін Б.А. Народне мистецтво та художнє дерево в Україні. Київ: Довіра, 2003. 420 с.
13. Boardman, John (ed.). The Oxford History of Classical Art. Oxford University Press, 1993.

Допоміжна

1. Жук А. К. Сучасне українське декоративно-прикладне мистецтво. *Українське мистецтвознавство*. 1968. Вип. 2. С. 112–123.
2. Забелін, І. П. Народне мистецтво України: Традиції, форми та стиль. Київ: Либідь, 2007. 320 с.

11. Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>. – Назва з екрану
2. Національна парламентська бібліотека України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nplu.kiev.ua>. – Назва з екрану.

12. Узгодження робочої програми навчальної дисципліни

Л И С Т

узгодження робочої навчальної програми

з дисципліни «Історія художнього дерева та декоративної скульптури», складеної відповідно до освітньо-професійної програми «Пластичні мистецтва (Художня кераміка, Художній метал, Художнє дерево та декоративна скульптура)» першого (бакалаврського) рівня освіти за спеціальністю 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація», розробленої Хижинським Володимиром Вікторовичем

	Прізвище, ім'я, по батькові завідувача	Підпис	Дата та № протоколу засідання кафедри
Кафедра, за якою закріплена дисципліна – художньої кераміки, дерева, скульптури і металу	Нагірняк Леонід Іванович	<i>Нагірняк</i>	Протокол № 1 від 26 серпня 2025 р.
Випускова кафедра – художньої кераміки, дерева, скульптури і металу	Нагірняк Леонід Іванович	<i>Нагірняк</i>	

13. Зміни та доповнення до робочої програми навчальної дисципліни

№ з/п	Зміст внесених змін (доповнень)	Дата та номер протоколу засідання кафедри	Примітки